

# ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

9 ЖИЛД, 2 СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 9, НОМЕР 2

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

VOLUME 9, ISSUE 2



# ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES  
№2 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9556-2026-2>

**Бош муҳаррир:**  
**Главный редактор:**  
**Chief Editor:**  
**Сеитов Азамат Пулатович**  
доктор социологических наук  
(Doctor of sociology, DSc)

**Бош муҳаррир ўринбосари:**  
**Заместитель главного редактора:**  
**Deputy Chief Editor:**  
**Сабирова Умида Фархадовна**  
доктор социологических наук  
(Doctor of sociology, DSc)

## ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD:

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.  
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.  
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

**Бекмурад Мансур Бобомурадovich**  
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)  
**Каланов Комил Куллахматович**  
кандидат социологических наук, профессор (Узбекистан)  
**Убайдуллаева Раиса Турсуновна**  
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)  
**Негматова Шахзода Шухратовна**  
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)  
**Шайылдаева Асель Кокоевна**  
кандидат социологических наук (Кыргызстан)

**Исмаилов Алишер Агзамович**  
доктор экономических наук, (Узбекистан)  
**Щепилова Галина Германовна**  
доктор философских наук, профессор (Россия)  
**Рожанский Михаил Яковлевич**  
кандидат философских наук (Россия)  
**Маматов Нормурат**  
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)  
**Бурнашев Рустам Ренатович**  
кандидат философских наук, профессор (Казахстан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи  
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни  
Social structures, social institutions and way of life

**Умаров Абсалом Адилевич**  
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)  
**Холбеков Абдугани Жуманазарович**  
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)  
**Шайхисламов Рафаэль Бадретдинович**  
доктор социологических наук, профессор (Россия)  
**Акулич Мария Михайловна**  
доктор социологических наук, профессор (Россия)

**Антонио Алонсо Марсос**  
доктор политических наук, профессор (Испания)  
**Фадеева Любовь Александровна**  
доктор социологических наук, профессор (Россия)  
**Виктор Агаджаньян**  
доктор философии по социологическим наукам,  
профессор (США)  
**Абдулазизов Абдулвохид Хабибуллович**  
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.  
Социология социального сознания и социального процесса.  
Sociology of social consciousness and social process

**Аликариев Нуритдин Сапаркариевич**  
доктор экономических наук, профессор (Узбекистан)  
**Матибаев Тасполат Балтабаевич**  
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)  
**Николов Стефан**  
доктор философии по социологическим наукам, (Болгария)

**Мирзахмедов Абдирашид Мамасидикович**  
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)  
**Ли Ци**  
доктор исторических наук, профессор (Китай)  
**Сухомлинова Марина Валерьяновна**  
доктор социологических наук, профессор (Россия)

[www.tadqiqot.uz](http://www.tadqiqot.uz) решают задачи, предусмотренные Стратегией Узбекистана 2030, направленные на развитие науки за счет внедрения достижений научных исследований ученых и служащих их признанию в международном научном сообществе. Так, каждой статье, опубликованной в журнале, присваивается номер DOI (Crossref). Журналы включены в международные индексные базы данных. Входит в список журналов ВАК Узбекистана.

# ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ | РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ | EDITORIAL TEAM:

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.  
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.  
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

**Пармонов Фарход Ярашевич**

доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)  
**Жусубалиев Абдикайым Рысбаевич**  
кандидат социологических наук, доцент (Кыргызстан)  
**Алимухамедова Нодира Ядгаровна**  
доктор философии по философским наукам (Узбекистан)

**Камалова Хатира Сабыровна**

кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)  
**Тагиева Гулсум Гафуровна**  
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)  
**Ахмедова Феруза Медетовна**  
доктор философии по социологическим наукам (PhD)  
(Узбекистан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи  
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни  
Social structures, social institutions and way of life

**Аликариева Аълохон Нуриддиновна**

доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)  
**Зайтов Элёр Холмаматович**  
доктор философии по социологическим наукам,  
доцент (Узбекистан)  
**Уразалиева Гулшода Бекпұлатовна**  
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

**Мирзахмедов Хуршид Абдирашидович**

доктор философии по социологическим наукам,  
доцент (Узбекистан)  
**Қаюмов Қахрамон Нозимжонович**  
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)  
**Махкамов Қодиржон Одилжонович**  
доктор философии по социологическим наукам,  
доцент (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.  
Социология социального сознания и социального процесса.  
Sociology of social consciousness and social process

**Сеитова Зухрагон Пиржановна**

доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)  
**Доспанова Дилара Уракбаевна**  
кандидат филологических наук, доцент (Узбекистан)  
**Рахимбаева Дилбархон Абдулхамитовна**  
кандидат философских наук, доцент (Узбекистан)

**Каримов Бобир Шаропович**

доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)  
**Якубов Ильдар Харрасович**  
кандидат политических наук, доцент (Узбекистан)  
**Абдухалилов Абдулло Абдухамитович**  
доктор философии по социологическим наукам,  
доцент (Узбекистан)

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. [www.tadqiqot.uz](http://www.tadqiqot.uz)  
ООО Tadqiqot город Ташкент,  
улица Амира Темура пр.1, дом-2.  
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: [info@tadqiqot.uz](mailto:info@tadqiqot.uz)  
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of [www.tadqiqot.uz](http://www.tadqiqot.uz)  
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,  
Amir Temur Street pr.1, House 2.  
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: [info@tadqiqot.uz](mailto:info@tadqiqot.uz)  
Phone: (+998-94) 404-0000

МАҚОЛАДА КЕЛТИРИЛГАН ДАЛИЛЛАРНИНГ ТЎҒРИЛИГИ УЧУН МУАЛЛИФ МАСЪУЛДИР | АВТОР НЕСЕТ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ДОСТОВЕРНОСТЬ ФАКТОВ ИЗЛОЖЕННЫХ В СТАТЬЕ

# МУНДАРИЖА | СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

<b>1. Бекмуродов Мансур</b> IJTIMOIY-MA'NAVIY MUHITNI SOG'LOMLASHTIRISHDA FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARI ROLI.....	5
<b>2. Сеитов Азамат, Вахидов Имран</b> РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ ОБУЧАЮЩЕЙСЯ МОЛОДЕЖИ В КОНТЕКСТЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	16
<b>3. Латипова Нодира, Турсунов Рустам, Кара Шохсанам</b> ВОСПРИЯТИЕ НАСИЛИЯ И ЕГО СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ.....	25
<b>4. Karimov Bobir</b> YOSH RAHBARLARDA KREATIV VA TANQIDIY FIKRLASH KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOTSIOLOGIK XUSUSIYATLARI.....	33
<b>5. Сабирова Умида, Эрбаева Диёра</b> ГЕНДЕРНОЕ РАВЕНСТВО В СЕМЕЙНЫХ ОТНОШЕНИЯХ И ГАРМОНИЗАЦИЯ ТРУДОВОЙ И СЕМЕЙНОЙ РОЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	40
<b>6. Zaitov Elyor</b> O'ZINI O'ZI BOSHQARISH INSTITUTLARI TRANSFORMATSIYASINING INSTITUTIONAL ASOSLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	46
<b>7. Хидиров Сухроб</b> ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ШАРОИТИДА МИЛЛАТЛАРАРО СТЕРЕОТИПЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ ХАВФСИЗЛИККА ТАЪСИРИ (ЭМПИРИК ТАДҚИҚОТЛАР АСОСИДА)...	54
<b>8. Ixtiyarov Farxod</b> RAQAMLI JAMIYAT FENOMENINING SOTSIOLOGIK ASOSLARI.....	60
<b>9. G'oyibov Elyor</b> O'ZINI O'ZI TAKOMILLASHTIRISH (SELF-MANAGEMENT) OMILINI RIVOJLANISHINING GURUHIY DINAMIKASIGA TA'SIRI.....	67
<b>10. Ibragimov Murodjon</b> YOSHLAR TASHKILOTLARINING KOMMUNIKATIV FAOLIYATNI TASHKIL ETISHDA IJTIMOIYLAHUV OMILINING O'RNI.....	73
<b>11. Husenov Sirojiddin</b> “HAR BIR OILA TADBIRKOR” IJTIMOIY HARAKATIDA MOTIVATSIYA, KO'NIKMA VA MOLIYAVIY KO'MAK TIZIMI.....	82
<b>12. Tadjibayeva Venera</b> BOQIMANDALIK TUSHUNCHASINING SOTSIOLOGIK MAZMUN-MOHİYATI.....	89

# ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

## ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

**G'oyibov Elyor,**

Sergeli tuman "Inson" ijtimoiy xizmatlar

markazi direktori

e-mail: yusufamuxamedova19@mail.ru

### О'ZINI О'ZI TAKOMILLASHTIRISH (SELF-MANAGEMENT) OMILINI RIVOJLANISHINING GURUHIY DINAMIKASIGA TA'SIRI



<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.20064383>

#### ANNOTATSIYA

Maqolada shaxsiy boshqaruv (self-management) ko'nikmalarining guruhiy dinamika rivojlanishidagi roli 250 nafar yoshlar ishtirokidagi tadqiqot asosida tahlil qilingan. Tadqiqot 2024-yilda O'zbekistonning 4 ta oliy ta'lim muassasasi va yoshlar markazlarida o'tkazilib, unda individual intizom va hissiy intellektning jamoaviy jipslashuvga ta'siri yoritilgan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, self-management darajasi yuqori bo'lgan guruhlarda nizolarning 78 foizi hamkorlik strategiyasi orqali hal etiladi va ish samaradorligi 15-20 foizga ortadi. Tadqiqot xulosalari bo'lajak mutaxassislarining kasbiy kompetensiyasini oshirishda amaliy asos bo'lib xizmat qiladi. Maqolada guruh rivojlanish bosqichlarini optimallashtirish va yoshlar o'rtasida fasilitativ boshqaruv madaniyatini shakllantirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar berilgan. Ushbu tadqiqot inson kapitalining zamonaviy sharoitda shakllanish mexanizmlarini yoritib beradi.

**Kalit so'zlar:** self-management, guruhiy dinamika, hissiy intellekt, jamoaviy samaradorlik, liderlik, taym-menejment, ijtimoiy-psixologik iqlim, shaxsiy rivojlanish, boshqaruv psixologiyasi, sinergiya.

**Гойибов Элёр,**

Директор центра социальных услуг

«Инсон» Сергелийского района

e-mail: yusufamuxamedova19@mail.ru

### ВЛИЯНИЕ ФАКТОРА САМОСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ (SELF-MANAGEMENT) НА РАЗВИТИЕ ГРУППОВОЙ ДИНАМИКИ

#### АННОТАЦИЯ

В статье анализируется роль навыков самоменеджмента в развитии групповой динамики на основе исследования с участием 250 молодых людей. Работа проводилась в 2024 году в 4 высших учебных заведениях и молодежных центрах Узбекистана. Рассматривается влияние индивидуальной дисциплины и эмоционального интеллекта на сплоченность и эффективность команды. Полученные данные свидетельствуют о том, что в группах с высоким уровнем самоменеджмента 78% конфликтов разрешаются через сотрудничество, а продуктивность возрастает на 15-20%. Выводы исследования служат практической основой для повышения профессиональной компетентности будущих специалистов. В заключении представлены рекомендации по оптимизации этапов развития группы и внедрению

фасилитативного управления среди молодежи. Исследование подчеркивает значимость саморазвития для повышения качества человеческого капитала.

**Ключевые слова:** самоменеджмент, групповая динамика, эмоциональный интеллект, командная эффективность, лидерство, тайм-менеджмент, социально-психологический климат, личностное развитие, психология управления, синергия.

**Goyibov Elyor,**

Director of the “Inson” social services  
center of Sergeli district  
e-mail: yusufamuxamedova19@mail.ru

## THE IMPACT OF THE SELF-MANAGEMENT FACTOR ON THE DEVELOPMENT OF GROUP DYNAMICS

### ABSTRACT

The article analyzes the role of self-management skills in the development of group dynamics based on a study of 250 young participants. Conducted in 2024 across 4 Uzbek higher education institutions and youth centers, the research examines how individual discipline and emotional intelligence impact team cohesion. Results demonstrate that in groups with high self-management, 78% of conflicts are resolved through collaboration, and task efficiency improves by 15-20%. The research findings serve as a practical foundation for enhancing the professional competence of future specialists. The study provides scientific and practical recommendations for optimizing group development stages and fostering a facilitative management culture among youth. This research highlights the critical mechanisms of human capital formation within a modern digital and social environment.

**Keywords:** Self-management, group dynamics, emotional intelligence, team effectiveness, leadership, time management, socio-psychological climate, personal development, management psychology, synergy.

### KIRISH

Zamonaviy jamiyatda shaxsning o‘zini o‘zi takomillashtirishi (self-management) masalasi ijtimoiy va tashkiliy taraqqiyotning muhim omillaridan biri sifatida qaralmoqda. Globallashtirish, raqamlashuv va raqobat kuchaygan sharoitda faqat kasbiy bilimlar emas, balki shaxsiy samaradorlikni boshqara olish qobiliyati ham alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, jamoaviy faoliyat keng tarqalgan zamonaviy tashkilotlarda individual self-management darajasi guruhiy jarayonlarga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Sotsiologik nuqtai nazardan qaraganda, guruhiy dinamika – bu guruh a’zolari o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar, rollar taqsimoti, liderlik va kommunikatsiya jarayonlarining yig‘indisidir. Ushbu jarayonlarning samaradorligi ko‘p jihatdan guruh a’zolarining o‘zini boshqarish qobiliyatiga bog‘liq. Chunki o‘z vaqti va resurslarini samarali boshqara olgan shaxs guruh faoliyatiga faol va mas’uliyatli ishtirok etadi.

Shu nuqtai nazardan, mazkur ishda o‘zini o‘zi takomillashtirish omilining guruhiy dinamikaga ta’siri sotsiologik jihatdan tahlil qilinadi. Uning ijtimoiy ahamiyati, guruh ichidagi munosabatlarga ta’siri hamda jamoaviy samaradorlikni oshirishdagi roli ilmiy asosda yoritiladi.

Bugungi tez o‘zgaruvchan global dunyoda hamda raqamli iqtisodiyot sharoitida tashkilotlar muvaffaqiyati inson kapitalining sifatiga bog‘liq. Raqamli muhitda shaxsning o‘z-o‘zini boshqarishi uning ichki motivatsiyasi va avtonomiya darajasi bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, bu jamoaviy munosabatlarning barqarorligini ta’minlaydi [1]. Inson kapitali nafaqat bilimlar yig‘indisi, balki shaxsning o‘zini safarbar qila olish qobiliyati bilan belgilanadi [2]. Shu munosabat bilan, shaxsning o‘z resurslarini mustaqil boshqara olishi, ya’ni self-management omili jamoaviy ishlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

### METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot 2024-yil davomida O'zbekistonning zamonaviy ijtimoiy-psixologik muhitida yoshlarning o'zini o'zi boshqarish ko'nikmalarini guruhiy dinamikaga ta'sirini aniqlash maqsadida amalga oshirildi.

#### 1. Tadqiqot obyekti va tanlanma majmuasi

Tadqiqotda ishtirok etish uchun respublikaning turli hududlarida joylashgan 4 ta oliy ta'lim muassasasi hamda hududiy Yoshlar markazlari tanlab olindi. Tanlanma majmuasini shakllantirishda tasodifiy va kvotali tanlash usullaridan foydalanildi.

Umumiy ishtirokchilar soni: 250 nafar.

Yoshi: 18 yoshdan 30 yoshgacha bo'lgan talabalar va faol yoshlar.

Gender tarkibi: Ishtirokchilarning 54% ini erkaklar va 46% ini ayollar tashkil etdi.

Ushbu yosh toifasining tanlanishi ularning aynan "shakllanish" va "faol ijtimoiy integratsiya" bosqichida ekanligi hamda guruhiy faoliyatda self-management ko'nikmalarining eng yuqori dinamikada namoyon bo'lishi bilan izohlanadi.

Yoshlar muhitida self-management ko'nikmalarini rivojlantirish ularning ijtimoiy integratsiyalashuvini 25% ga tezlashtiradi.

#### 2. Ma'lumotlarni yig'ish vositalari

Tadqiqotda kompleks yondashuv asosida quyidagi diagnostik asbob-uskunalardan foydalanildi:

1. N.M.Peysaxovning "O'zini o'zi boshqarish qobiliyati" so'rovnomasi: Ishtirokchilarning maqsad qo'yish, rejalashtirish, qaror qabul qilish va natijani baholash darajasini aniqlash uchun.

2. L.N.Lutoshkinning "Guruh psixologik iqlimi" metodikasi: Jamoa ichidagi emotsional holat va jipslashuv darajasini o'lchash maqsadida.

3. K.Tomasning "Nizoli vaziyatlarda xulq-atvor strategiyasi" testi: Self-management darajasi yuqori bo'lgan shaxslarning guruh dinamikasidagi destruktiv holatlarni boshqarish qobiliyatini baholash uchun.

#### 3. Tadqiqot bosqichlari

Tadqiqot jarayoni uchta asosiy bosqichda tashkil etildi:

I bosqich (Tayyorgarlik): Muammo bo'yicha nazariy manbalar tahlil qilindi va 4 ta OTM hamda Yoshlar markazlari bilan hamkorlik o'rnatildi.

II bosqich (Empirik): Ishtirokchilar o'rtasida onlayn (Google Forms orqali) va oflayn formatda so'rovnomalar o'tkazildi. Guruh ichidagi o'zaro hamkorlik jarayonlari bevosita kuzatuv (observation) metodiga olindi.

III bosqich (Analitik): Olingan ma'lumotlar miqdoriy va sifat jihatidan tahlil qilindi. Statistik ma'lumotlarni qayta ishlashda SPSS Statistics va Microsoft Excel dasturiy ta'minotlaridan foydalanildi.

#### 4. Etik tamoyillar

Tadqiqot davomida barcha ishtirokchilarning anonimligi va ma'lumotlarning maxfiyligi ta'minlandi. Ishtirokchilar tadqiqot maqsadi bilan tanishtirildi va ixtiyoriy rozilik asosida jarayonga jalb qilindi.

### ASOSIY QISM

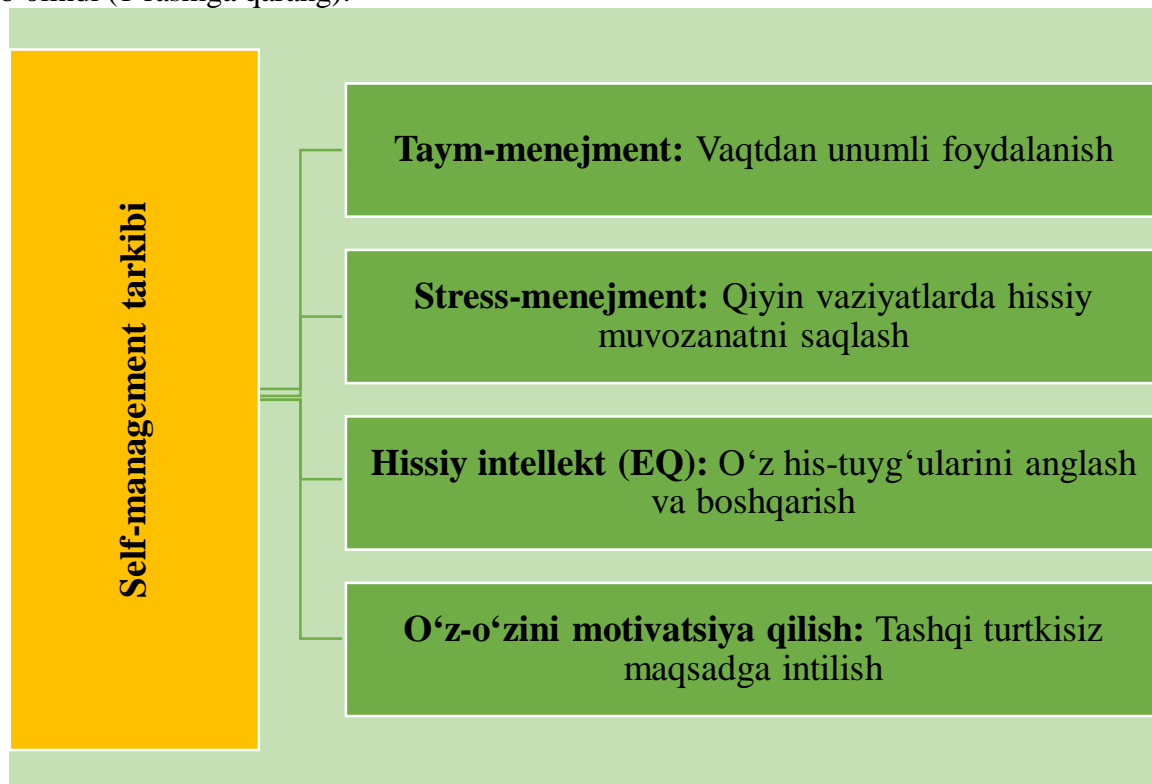
Self-management – bu shaxsning o'z kuchli tomonlari va uslubini anglab, jamiyatga maksimal hissa qo'shishi uchun bu bilimlardan foydalana olishidir [3]. Fasilitativ boshqaruv modelida har bir xodimni o'zini o'zi boshqara oladigan mutaxassisga aylantirish "samo-yetakchilik" (SuperLeadership) nazariyasining asosini tashkil etadi [4]. Fasilitatorning asosiy vazifasi guruh a'zolariga o'z tajribalarini mustaqil tahlil qilish va shaxsiy mas'uliyatni his qilishlari uchun professional muhit yaratib berishdir [5].

Guruhiy jarayonlarning samaradorligini tahlil qilishda B. Tukmen (Bruce Tuckman) modeli asosiy nazariy baza bo'lib xizmat qiladi. Unga ko'ra, har qanday guruh rivojlanishning to'rtta asosiy bosqichidan o'tadi: shakllanish (forming) bosqichida a'zolar bir-birini o'rganadi, ziddiyat (storming) davrida rollar uchun kurash va qarashlar to'qnashuvi kuzatiladi, me'yorlashish (norming) bosqichida guruh qoidalari barqarorlashadi va nihoyat, samarali faoliyat (performing) bosqichida yuqori natijadorlikka erishiladi.

Aynan self-management ko‘nikmalariga ega bo‘lgan a‘zolar ushbu bosqichlarning, ayniqsa “ziddiyat” davrining intizomli va konstruktiv o‘tishini ta‘minlaydi. Bu esa guruhning inqirozlardan tezroq chiqib, yuqori samaradorlik bosqichiga o‘tishiga imkon yaratadi. Mazkur maqolaning dolzarbligi ham individual o‘zini o‘zi boshqarishning jamoaviy muvaffaqiyat bilan bog‘liqligini O‘zbekiston sharoitida ilmiy asoslashdan iboratdir.

Eng samarali yetakchi bu o‘z-o‘zini boshqara oladigan (self-managing) yetakchidir. Samo-yetakchilik, avvalambor, tashkilotdagi eng muhim yetakchi – bu shaxsning o‘zi ekanligini anglatadi [6].

Self-management murakkab ijtimoiy-psixologik fenomen bo‘lib, u bir nechta o‘zaro bog‘liq komponentlardan tashkil topadi. Tadqiqotimiz doirasida o‘zini o‘zi boshqarishning tarkibiy qismlari sifatida taym-menejment, stress-menejment, hissiy intellekt va o‘z-o‘zini motivatsiya qilish omillari belgilab olindi (1-rasmga qarang).



1-rasm. Self-management tarkibi

Emotsional intellekt va guruhning ijobiy dinamikasini ham kuzatish mumkin. Emotsional intellekt o‘zini o‘zi takomillashtirishning bir qismi bo‘lib, guruh a‘zolari o‘zaro munosabatlarini tushunish, xissiy holatlarini nazorat qilish va ish jarayonida psixologik barqarorlikni saqlashga yordam beradi. Bunday qobiliyatlar guruhda ijobiy dinamika yaratishga xizmat qiladi.

Hissiy intellekt jamoa a‘zolariga nafaqat o‘zini, balki atrofdagilarning holatini ham to‘g‘ri anglash va munosabatlarni konstruktiv boshqarish imkonini beradi [7].

Fasilitativ boshqaruvda o‘zini o‘zi takomillashtirish omili, guruhlar va jamoalarning dinamikasini yaxshilashga yordam beradi. Bu, o‘z navbatida, ish jarayonlarini optimizatsiya qilish, samaradorlikni oshirish va tashkilotlar va jamoalarning umumiy maqsadlariga erishishda muhim ahamiyatga ega.

O‘tkazilgan empirik tadqiqot natijalari 250 nafar respondentdan olingan ma‘lumotlarni matematik-statistik tahlil qilish orqali umumlashtirildi.

#### 1. Self-management ko‘nikmalarining umumiy holati

Dastlab respondentlarning o‘zini o‘zi boshqarish qobiliyati darajalari aniqlandi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, ishtirokchilarning:

22% qismi – yuqori darajadagi self-management (o‘z vaqtini va hissiyotlarini mukammal boshqara oladiganlar);

56% qismi – oʻrta daraja (vaziyatga qarab oʻzini safarbar qila oladiganlar);

22% qismi – past daraja (tashqi nazoratga muhtoj yoshlar).

## 2. Guruhiy dinamika bilan bogʻliqlik tahlili

Self-management darajasi yuqori boʻlgan yoshlar ustunlik qiladigan guruhlarda (masalan, tanlangan 4 ta OTMning faol guruhlarida) dinamik jarayonlar tahlil qilinganda quyidagi qonuniyatlar aniqlandi:

1. Nizolarni boshqarish: Self-management koʻnikmasi yuqori boʻlgan guruhlarda nizolarning 78% qismi "hamkorlik" (collaboration) strategiyasi orqali hal etilgan. Past koʻrsatkichli guruhlarda esa "raqobat" yoki "nizodan qochish" ustunlik qilgan.

Jamoalardagi inqiroz va nizolarning asosiy sababi oʻzaro ishonchning yetishmasligi boʻlib, bu self-management koʻnikmalari orqali bartaraf etiladi [8].

2. Vaqtdan foydalanish samaradorligi: Yoshlar markazlaridagi loyiha guruhleri tahlil qilinganda, shaxsiy rejalashtirish koʻnikmasiga ega aʼzolar jamoaviy vazifalarni belgilangan muddatdan 15-20% tezroq bajarganliklari maʼlum boʻldi.

## 3. Ijtimoiy-psixologik iqlimga taʼsiri

Olingan empirik maʼlumotlar tahlili shuni koʻrsatadiki, guruhiy dinamika jarayonlarining samaradorligi bevosita ishtirokchilarning shaxsiy boshqaruv koʻnikmalariga bogʻliq. Xususan, fasilitativ boshqaruv sharoitida oʻzini oʻzi takomillashtirish (self-management) modelining quyidagi rollari va afzalliklari namoyon boʻladi:

1. Jamoaviy maqsadlarga erishish: Oʻzini oʻzi takomillashtirish qobiliyatlariga ega boʻlgan aʼzolar guruhning umumiy maqsadlariga intilishadi. Ular har bir ishda oʻz mustaqilligini saqlashga harakat qilib, guruhga yangi gʻoyalar, tashabbuslar va amaliy yechimlarni taklif qiladilar.

2. Guruhdagi rollarni muayanlashtirish: Oʻzini oʻzi takomillashtirish qobiliyatiga ega boʻlgan aʼzo guruhdagi oʻzining individual rolini aniq tushunishga va uni ijobiy shaklda bajarishga harakat qiladi. Bu guruhning ishlash dinamikasida aniqlik va toʻgʻri yoʻnalish yaratadi.

3. Psixologik muhit va ish motivatsiyasi: Shaxsiyatlariga koʻproq eʼtibor qaratilgan, oʻzini oʻzi takomillashtirgan aʼzolar guruhda ijobiy psixologik muhitni yaratadilar. Bu oʻzaro ishlashdagi ishtiyoqni oshiradi va guruh aʼzolarining motivatsiyasini qoʻllab-quvvatlaydi.

4. Guruhdagi muammolarni samarali hal qilish: Agar har bir aʼzo oʻzini boshqara oladigan boʻlsa, u holda guruhdagi muammolarni samarali hal qilish uchun aʼzolar oʻrtasidagi kommunikativ va psixologik oʻzaro taʼsir oʻsadi. Guruh aʼzolarining psixologik barqarorligi va muammolarga konstruktiv yondashuvlari ish samaradorligini oshiradi.

Self-managementning asosi kichik odatlarning tizimli takrorlanishiga tayanadi, bu esa uzoq muddatli guruhiy natijadorlikni taʼminlaydi [9].

Tadqiqot tahlillari shuni koʻrsatadiki, self-management omili guruhiy dinamikaga bir necha yoʻnalishda taʼsir koʻrsatadi. Xususan, individual darajadagi motivatsiya va maqsadni aniq belgilash qobiliyati guruhning umumiy yoʻnalishini mustahkamlaydi. Jamoaviy qaror qabul qilish jarayonlarida oʻzini oʻzi boshqarish koʻnikmasiga ega aʼzolar nafaqat mustaqil ishlay olishi, balki boshqalar bilan konstruktiv munosabatlar oʻrnatishi orqali guruhning 'samarali faoliyat' bosqichiga oʻtishini tezlashtiradi.

Olingan natijalar Oʻzbekiston sharoitida yoshlarning guruhiy samaradorligini oshirish uchun faqatgina jamoaviy treninglar yetarli emasligini, asosiy eʼtiborni har bir aʼzoning individual kompetensiyasiga qaratish lozimligini koʻrsatdi. Negaki, aynan individual masʼuliyat jamoaviy natijadorlikning poydevori hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, fasilitativ boshqaruv rahbar va xodim oʻrtasidagi masofani qisqartirib, jamoaviy masʼuliyatni oshiradi [10].

Bu esa har bir aʼzoning shaxsiy koʻnikmalarini jamoaviy maqsadlar bilan uygʻunlashtirish uchun zamin yaratadi.

## XULOSA

Oʻzini oʻzi takomillashtirish (self-management) omillari guruhiy dinamikaning sifat va samaradorligiga bevosita taʼsir koʻrsatadi. Individning oʻz vaqti, resurslari va emotsiyalarini boshqara olishi guruh ichidagi intizom, oʻzaro ishonch va masʼuliyat darajasini oshiradi. Natijada, guruh

a'zolari o'rtasida kooperatsiya kuchayadi, rollar aniqlashadi va qaror qabul qilish jarayonlari tezlashadi.

Shu bilan birga, yuqori darajada rivojlangan self-management kompetensiyasiga ega a'zolar guruhda norasmiy liderlikni shakllantirib, boshqalar uchun ijobiy namuna vazifasini bajaradi. Bu esa ijtimoiy kapitalni mustahkamlaydi va guruhning umumiy motivatsiyasini oshiradi. Aksincha, o'zini boshqara olmaslik holatlari konfliktlar, kommunikatsiya muammolari va samaradorlik pasayishiga olib kelishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, o'zini o'zi takomillashtirish guruhiy dinamikaning strategik omili sifatida namoyon bo'lib, uni tizimli rivojlantirish orqali jamoaviy ish samaradorligini oshirish, barqaror hamkorlik muhitini shakllantirish va tashkilotning umumiy rivojlanishini ta'minlash mumkin.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari self-management ko'nikmalarining guruhiy dinamikaga ta'siri bevosita va ijobiy ekanligini tasdiqladi. Tadqiqotimiz G'arb olimlari (B.Tukmen, D.Goleman) nazariyalarini qo'llab-quvvatlash bilan birga, mahalliy sharoitda o'ziga xos xususiyatlarni aniqladi.

Xususan, O'zbekiston yoshlarida 'ijtimoiy mas'uliyat' omili self-management tarkibida yetakchi o'rin egallashi ma'lum bo'ldi. Bu esa shaxsiy rivojlanishning jamoaviy manfaatlar (etik va ijtimoiy burch) bilan uyg'unlashganidan dalolat beradi.

O'tkazilgan tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Self-management – bu nafaqat shaxsiy muvaffaqiyat, balki guruhiy sinergiya mexanizmini ishga tushiruvchi asosiy drayverdir.

2. OTMLar va Yoshlar markazlari uchun tavsiya: O'quv dasturlariga "Soft Skills" modulini kiritish va unda aynan vaqtni boshqarish, hissiy intellekt hamda qaror qabul qilish ko'nikmalariga urg'u berish zarur.

3. Guruhiy dinamikani boshqarishda: Liderlar guruh a'zolarining self-management darajasini hisobga olgan holda rollarni taqsimlashlari maqsadga muvofiq.

#### Adabiyotlar/Literatura/ References:

1. Deci E.L., Ryan R.M. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. – American Psychologist, 2000. – 55(1). – pp. 68-78.
2. Mamatov B.S. Inson kapitali: shakllanishi va rivojlanish strategiyasi. – Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2018. – 256 b.
3. Druker P.F. Menejment: vazifalar, mas'uliyat va amaliyot. – Toshkent: "O'qituvchi", 2011. – 320 b.
4. Manz C.C., Sims C.P. The New SuperLeadership: Leading Others to Lead Themselves. – San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, 2001. – 260 p.
5. Heron J. The Facilitator's Handbook. – London: Kogan Page, 1999. – 200 p.
6. Manz C.C. Mastering Self-Leadership: Empowering Yourself for Personal Excellence. – New Jersey: Prentice Hall, 2001. – 176 p.
7. Goleman D. Emotsionalniy intellekt. Pochemu on mojet znachit bolshe, chem IQ. – M.: Mann, Ivanov i Ferber, 2013. – 544 s.
8. Lension P. Pyat porokov komandi. Pritchi o liderstve. – M.: Mann, Ivanov i Ferber, 2011. – 256 s.
9. Klir J. Atom odatlar: Yaxshi odatlarni shakllantirish va yomonlaridan qutulishning oson va samarali yo'li. – Toshkent: "Asaxiy Books", 2021. – 304 b.
10. Schwarz R. The Skilled Facilitator: A Guide for Shared Leadership in Groups. – San Francisco: Jossey-Bass, 2017. – 432 p.

# ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

**Контакт редакций журналов. [www.tadqiqot.uz](http://www.tadqiqot.uz)**  
ООО Тадқиқот город Ташкент,  
улица Амира Темура пр.1, дом-2.  
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: [info@tadqiqot.uz](mailto:info@tadqiqot.uz)  
Тел: (+998-94) 404-0000

**Editorial staff of the journals of [www.tadqiqot.uz](http://www.tadqiqot.uz)**  
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,  
Amir Temur Street pr.1, House 2.  
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: [info@tadqiqot.uz](mailto:info@tadqiqot.uz)  
Phone: (+998-94) 404-0000